

УДК 347.7

**ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ "ТЕСТУ РЕЙДА" ДЛЯ
ВИЗНАЧЕННЯ СЛУЖБОВОГО ТВОРУ ЗА ПРАВОМ УКРАЇНИ**

Р.Є. Шулешко

Студент Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ)

ORCID-0009-0003-5141-9549

email: rostik.shuleshko.02@gmail.com

**PROSPECTS FOR APPLYING THE "REID TEST" TO DETERMINE A
WORK MADE FOR HIRE UNDER UKRAINIAN LAW**

R. Shuleshko

Student at Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv)

ORCID-0009-0003-5141-9549

email: rostik.shuleshko.02@gmail.com

Анотація: У статті досліджуються перспективи застосування так званого «тесту Рейда» (Reid Test), сформульованого Верховним судом США у справі Community for Creative Non-Violence v. Reid, до правової системи України з метою вдосконалення механізму визначення статусу службового твору.

Ключові слова: службовий твір; особисті немайнові права автора; міжнародне регулювання моральних прав авторів

Abstract: This article explores the prospects for applying the so-called "Reid Test," formulated by the U.S. Supreme Court in *Community for Creative Non-Violence v. Reid*, to the legal system of Ukraine to improve the mechanism for determining the legal status of a work made for hire.

Keywords: work made for hire; moral rights of the author; international regulation of moral rights

Однією з актуальних проблем сучасного авторського права України є визначення правового статусу творів, створених у межах трудових відносин, зокрема — так званих службових творів. Незважаючи на наявність загальних положень у Цивільному кодексі України та Законі України «Про авторське право і суміжні права», у правозастосовчій практиці часто виникають труднощі з розмежуванням твору, створеного з ініціативи працівника, від твору, який дійсно є результатом виконання трудових обов'язків. Відсутність чітких і об'єктивних критеріїв породжує юридичну невизначеність, що негативно впливає на інтереси як авторів, так і роботодавців.

У цьому контексті особливу увагу заслуговує концепція, відома в англо-американській правовій традиції як «тест Рейда» (Reid Test), сформована Верховним судом США у справі *Community for Creative Non-Violence v. Reid* (1989). Цей тест пропонує комплексну систему критеріїв для визначення статусу твору як створеного за наймом («work made for hire») і базується на аналізі характеру трудових відносин, рівня контролю над процесом створення твору та інших фактичних обставин. Урахування цієї методології могло б стати важливим орієнтиром для вдосконалення українського правового підходу у сфері службових творів.

Метою цієї наукової розвідки є дослідження можливості імплементації або адаптації підходу, подібного до «тесту Рейда», у національну правову систему, а також визначення переваг і ризиків такого запозичення. Особливу увагу буде приділено аналізу чинного українського законодавства, судової практики та потенціалу гармонізації з міжнародними підходами у сфері інтелектуальної власності.

У американській правовій доктрині моральні права автора визначаються як певні права автора, надані у відповідності до авторського права (copyright law) і визнаних зазвичай у країнах континентальної правової системи, та передбачені

у федеральному законі Сполучених Штатів як складова прав, наданих автору відповідно до Visual Artists' Rights Act of 1990 («VARA»).

До складу моральних прав автора, відповідно до Visual Artists' Rights Act of 1990, входять такі права, як: 1) право на визнання авторства; 2) право на цілісність твору (розуміється як право автора твору вимагати збереження його цілісності); 3) право заперечувати проти умисного змінення або знищення твору, що можуть нанести шкоду репутації або честі автора твору.

Об'єктом моральних прав при цьому виступають роботи візуального (художнього) мистецтва, що визначається як:

1) картина, рукопис, принт, скульптура, існуюча у єдиній копії або у лімітованому виданні у 200 копій або менше, що підписані або послідовно пронумеровані автором або, у випадку із скульптурою, у багаторазовому виконанні, викарбувані або вироблені скульптури у кількості 200 або менше одиниць, що послідовно пронумеровані автором або носять підпис або іншу ідентифікуючу позначку автора; або

2) статичне фотографічне зображення вироблене для лише для цілей експонування, існуюча у єдиній копії підписаною автором, або лімітованим тиражем у 200 копій або менше що підписані і послідовно пронумеровані автором.

Не вважається роботою візуального мистецтва:

1) будь-який постер, карта, глобус, таблиця, технічне креслення, діаграма, модель, прикладний твір, динамічне зображення або інша аудіовізуальна робота, книга, журнал, газета, періодичне видання, база даних, електронний інформаційний ресурс, електронна публікація або подібна публікація;

2) будь-яка комерційна річ або рекламний, просувальний, описовий, огортаючий або пакувальний матеріал або контейнер;

3) будь-яка частина або складова будь-якого предмету, описаного у пунктах 1-2;

4) будь-який твір, зроблений для найму (work for hire – A.)

Особливу увагу варто загострити на творі, зробленого для найму (work for hire), що є приблизним еквівалентом службового твору в українській правовій системі. Секція 17, параграф 101 Кодексу США визначають його як:

1) твір, підготовлений працівником у межах його або її зайнятості; або

2) твір, спеціально замовлений або комісійований до використання як контрибуція до колективної роботи, як частина динамічного зображення або іншого аудіовізуального твору, такі як переклад, як додатковий твір, компіляція, вказівний текст, тест, відповіді на тест, атлас, якщо сторони прямо письмово погодилися, що твір буде розглядатись як твір, зроблений для найм. Для цілей минулого речення, додатковий твір це твір, підготовлений для публікації як похідне доповнення до роботи іншого автора для цілей презентації, підсумовування, ілюстрації, пояснення, перегляду і коментування такого, або допомоги у використанні у іншому творі, таких як передмова, післямова, художнє оздоблення, карти, схеми, таблиці, редакторські нотатки, музикальний супровід, відповідь до тестових матеріалів, бібліографії, додатки, змісти і вказівний текст, що визначається як літературний, художній або графічний твір підготовлений для публікації з ціллю використання у систематичній навчальній діяльності.

З огляду на критичність питання виключення моральних прав автора для комерційної діяльності, пов'язаної із об'єктами прав інтелектуальної власності, важливою для цього питання стала справа *Community for Creative Non-Violence v. Reid* (1989).

Суть справи полягала у вирішенні питання про те, кому належать авторські права на скульптуру, створену художником Джеймсом Рейдом за замовленням організації CCNV. Організація стверджувала, що твір було створено в рамках найму, отже, авторські права належать їй. Верховний суд, проаналізувавши характер взаємодії між сторонами, дійшов висновку, що Рейд був незалежним

підрядником, а не працівником CCNV. Відтак, організація не могла претендувати на повне авторське право на твір, включно з моральними правами, які залишилися за автором.

У справі *Community for Creative Non-Violence v. Reid* Верховний суд США сформулював підхід, який згодом отримав назву «тест Рейда» (Reid Test), і який має ключове значення для визначення правового статусу твору як такого, що створений у межах найму («work made for hire»), або ж як результат діяльності незалежного підрядника. Суд відмовився від формального підходу та звернувся до положень звичаєвого права про агентські відносини, щоб з'ясувати реальний характер взаємодії між сторонами.

Суд визначив 13 конкретних факторів: право наймача контролювати спосіб і засоби виконання роботи; рівень необхідної кваліфікації; джерело інструментів і засобів для виконання роботи; місце виконання роботи; тривалість відносин між сторонами; чи має наймач право доручати найманій особі додаткові проєкти; ступінь самостійності найманої особи у визначенні графіка та тривалості роботи; метод оплати праці; роль найманої особи у залученні та оплаті помічників; чи є виконана робота частиною основної діяльності наймача; чи веде наймач комерційну діяльність; наявність у найманої особи пілг, що надаються працівникам; податкове ставлення до найманої сторони (мається на увазі, чи застосовуються до такої сторони привілеї, пов'язані із трудовими відносинами).

Враховуючи особливості правового регулювання інституту службових творів в Україні, «тест Рейда» може бути цінним орієнтиром для удосконалення національного підходу до розмежування прав авторів і роботодавців. Наразі в українському законодавстві існує лише формальна конструкція службового твору (ст. 429 Цивільного кодексу України), яка базується переважно на ознаці створення твору у зв'язку з виконанням трудових обов'язків, без подальшої деталізації механізму встановлення цього зв'язку. Це створює простір для

юридичної невизначеності та зловживань у сфері інтелектуальної власності, особливо в ІТ, наукових і креативних галузях.

Запровадження або адаптація підходу, подібного до «тесту Рейда», дозволило б перейти від формального до фактичного аналізу правовідносин між автором і роботодавцем. Багатофакторна модель дає змогу враховувати специфіку кожної ситуації: характер контролю, тривалість співпраці, рівень автономії автора, способи фінансування та інші релевантні обставини. Такий підхід значно знизив би ризики надмірного розширення поняття службового твору та забезпечив би справедливий баланс між правами автора і роботодавця.

Водночас повна імплементація «тесту Рейда» в українську систему потребує адаптації до континентальної правової традиції, де моральні права автора є абсолютними та невідчужуваними. Тому навіть у випадках, коли твір визнається службовим, автор повинен зберігати право на визнання авторства та на захист цілісності твору. У цьому сенсі «тест Рейда» може бути не інструментом відмови від моральних прав, як у США, а, навпаки, способом їх збереження — через визнання ролі автора як автономного суб'єкта, навіть у межах трудових правовідносин.

Отже, адаптація «тесту Рейда» до українського законодавства є перспективним напрямом, що дозволив би розв'язати низку прикладних проблем, зменшити кількість спірних ситуацій у судовій практиці та посилити гарантії прав авторів у межах трудових або договірних відносин. Такий підхід не лише сприятиме правовій визначеності, а й відповідатиме європейським стандартам у сфері інтелектуальної власності, що є важливим вектором для України в контексті євроінтеграційного процесу.

Література

1. Печерова, Н. Г. "Особисті немайнові права авторана службовий твір в авторському праві України" - Правова держава 54, 2024, - С. 103-112.;

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025

2. *Чурпіта, Г. В.* Авторське право на твори образотворчого мистецтва : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.10.03 / Г. В. Чурпіта; Нац. ун-т внутр. справ. - Харків, 2003. - 20 с.;
3. Книга 17 Кодексу США § 101 - Визначення. LII / Legal Information Institute. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/17/101> (дата звернення: 18.04.2025).
4. Community for Creative Non-Violence v. Reid, 490 U.S. 730 (1989)
 5. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 16.04.2025).